

Vestensø ved Elsegårde

Vestensø lige syd for Elsegårde, sydøst for Ebeltoft, har muligvis aldrig været en sø. Beviset har vi i hvert fald ikke, men navnet i sig selv kunne naturligvis tyde på det. Derimod kan der ikke være tvivl om, at Vestensø i stenalderen har været en fjordarm eller lagune i forbindelse med havet. Det tilsiger det lag af hvide hjertemuslingskaller, der graves op ikke særlig langt under jordoverfladen.

Fjorden eller lagunen er på et tidspunkt på grund af landhævningen blevet afsnøret fra havet og er derefter formodentlig blevet til en sø. Gradvis er søen dog blevet til vådområde og mose, og som sådan er det aftegnet på det ældste nogenlunde nøjagtige Danmarkskort, vi kender, nemlig kortet fra Videnskabernes Selskab 1787.

Vi ved, at bønderne i området i 1899 stiftede "I/S Vestensøen" med det formål at afvande Vestensøen, i alt 48 ha. Hedeselskabet udarbejdede en afvandingsplan, der omfattede en vindmølle med vandsnegl, der skulle kunne løfte vandet fra "søen" knap to meter op i afvandingskanalerne og derfra ud i havet.

Vindmøllen fra 1899, fungerede indtil den nye afvandning i 1940'erne. Pumpehuset er i dag læskur for fårene. Fra Kjeld Hansen: Folk og Fortællinger, 2001.

Dette projekt blev gennemført, men i de følgende årtier satte jorden sig, så grundvandstanden hævedes og kom tættere på overfladen. Det blev nødvendigt med en ny afvanding, hvis området skulle holdes fri af vand.

Her blev redningen loven om grundforbedring, der var gennemført som led i Kanslergadeforliget i 1933. Et nyt afvandingsprojekt gennemførtes nu med fuld statsstøtte i årene 1939-46. Et pumpehus med en automatisk eldrevet pumpe blev opført. Pumpen kunne løfte 200 liter vand i sekundet 1,9 meter.

Men heller ikke dette projekt var holdbart i længden. Efter nogle år satte jorden sig igen. Den dyrkes i dag med wrapgræs eller afgræsses – lige p.t. går der frilandsgrise på en del af området. "Søen" er stadigvæk opdelt i smalle parceller på 2-3 ha. med åbne grøfter imellem, hvor der vokser tagrør, dunhammer og pil.

I den sydøstlige ende af Vestensø ligger voldstedet Rane Ladegård, som man kan læse en særskilt artikel om andetsteds i oplevelsesguiden. Hele den gamle havbund mellem "søen" og havet er i dag udstykket til sommerhusområde. En nyrestaureret stråtækt firlænget gård i sommerhusområdets sydvestlige ende hedder også Rane Ladegård og indeholder i dag bl.a. ferielejligheder.

Moderne kort over Vestensø og Rane Ladegård voldsted.

Kort fra 1870'erne – må dog være justeret senere, da Vestensø allerede er grøftet.

Videnskabernes Selskabs kort fra slutningen af 1700-tallet: ingen grøfter!

Voldstedet Rane Ladegaard, voldgraven omkring borgøen, foto VFH 2012

Litteratur:

Kjeld Hansen: "Vestensø var mere sumpet mose end ferskvandssø", i "Folk og Fortællinger" 2011.

Vilfred Friborg Hansen, skrevet til Syddjursportalens oplevelsesguide juli 2012